

különböző irányairól szóló tájékoztatásunkban már jeleztük. Ezért itt emberi tulajdonságairól adunk némi vázlatot, amelyeknél fogva Akadémiánk keretében fokozott szolgáltatást tehet a magyar nyelvtudománynak és más tudományoknak, továbbá előmozdíthatja az Akadémia érdekeit. Pihenést alig ismerő munkakészség, gyors, de sohasem elsietett, kifogástalanul pontos munka, céltudatosság, kitartás, következetesség, kezdeményező lelemény, illetőleg a mástól eredő kezdeményezésnek kellő kritikával – pozitív vagy negatív irányban való – helyes megítélése, nem közönséges szervező és irányító képesség. Azt gondoljuk, nem éppen lényegtelen értéként hivatkozhatunk ezekre, amikor egy aránylag fiatal tudósnak az Akadémiába való bevonására teszünk javaslatot.

1964. január 18.⁸

Ligeti Lajos
rendes tag

Pais Dezső
rendes tag

KISS JENŐ
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Hátha tovább kutathatók a Leuveni kódex előkerülésének körülményei?

A Rosenthal és az Olschki család a 19–21. században

1. Néhány szó a kódex újabb kori történetéről. Mindazok, akik ismerik az Ómagyar Mária-siralmat tartalmazó kódex sorsát, jól tudják, hogy ezt 1910-ben Toscanában vásárolta meg Jacques Rosenthal müncheni antikvárius. Leuvenbe úgy került, hogy a német katonák háborús tettei nyomán, akik 1914-ben felgyújtották a Leuveni Egyetemi Könyvtárat, a német jóvátételi bizottság e kódexet is megvette és beválogatta abba a könyvanyagba, amely az elpusztult könyvtár állományának kárpótlására szolgált. Az összegyűlt anyagot Georg Leidinger, a Bajor Állami Könyvtár kéziratárának vezetője dolgozta fel. Ennek során derült ki 1922 áprilisában, hogy a fenti kódex (akkori jelzete: Sermones XIII. Jh.) egy Árpád-kori magyar verset is tartalmaz – az elsőt, ami ránk maradt. Az irodalomtörténészek, nyelvtörténészek figyelme rögtön ráirányult erre a kivételes kincsre; már 1923-ban több tanulmány elemezte jelentőségét (HORVÁTH 1923/2009; GRAGGER 1923a, 1923b). A kódex 1922 végén Leuvenbe került. 1940-ben, amikor a bombázások következtében a könyvtár másodszor is leégett, e kis kötet csodával határos módon megmenekült (vö. BÁRCZI 1947). Ezután felcsillant a remény, hogy egy csere révén hazakerülhet, ez azonban csak évtizedekkel később, sok erőfeszítés árán valósult meg: a Leuveni kódex 1982-ben találta meg helyét az Országos Széchényi Könyvtárban, MNy 79 jelzettel. Alapos tartalmi vizsgálatára ez után kerülhetett sor (VIZKELETY 1986, 2004, 2009a, 2009b).

⁸ A dátum és az aláírások Pais kézírásával.

Az Ómagyar Mária-siralom felfedezésének századik évfordulója alkalmából a Magyar Nyelvtudományi Társaság 2023-ban emlékülést tartott, melynek anyaga megjelent a Magyar Nyelv 2024. 1. számában. Magam itt áttekintést adtam arról, amit a Leuveni kódex és az Ómagyar Mária-siralom 20. századi sorsáról tudunk (KOROMPAY 2024).

2. Egy firenzei antikvárius. Meglepő tény: Jacques Rosenthal személyével a hazai szakirodalom az elmúlt száz évben nem foglalkozott: róla ma is az közismert, amit az 1920-as években megírtak (GRAGGER 1923a: 1; JAKUBOVICH–PAIS 1929: 123). Eközben ő és leszármazottai olyan kivételes szerephez jutottak a könyvkereskedés terén, hogy a Rosenthal név egy valóságos könyves dinasztia nevévé vált – amely egyszersmind közeli rokonságba került egy másik könyves családdal, Leo Olschkival és leszármazottáival, akiknek a működése Firenzéhez köthető. Ilyen módon a történetben jelen van egy firenzei szál is, ami a Toscanában vásárolt kódex szempontjából okvetlenül figyelmet érdemel. Mindez akkor derült ki számomra, amikor 2024-ben levelet kaptam egy volt bölcsészhallgatótól, Németh Ottótól, aki tanulmányai során találkozott velem, újabban pedig olvasta említett írásomat. Levelében jelezte, hogy van egy monográfia: Die Rosenthals. Der Aufstieg einer jüdischen Antiquarsfamilie zu Weltruhm (ANGERMAIR et alii, 2002), amelyből fény derül a két szakember, Jacques Rosenthal és Leo Olschki barátságára, ami tovább is vezetett, mivel Jacques fia feleségül vette Leo leányát (erről lásd később). Idézem Németh Ottó leveléből (2024. 05. 09.) a Leuveni kódexre vonatkozó elgondolást: „Megeshet, hogy a firenzei L. Olschki közvetítő lehetett az itáliai lehetőségeket illetően müncheni rokonának-barátjának akkor, 1910-ben.”

3. Kérdések és irányok. Ez a feltevés – úgy gondolom – tökéletesen megáll, és további kutatásokra sarkall. Hátha fennmaradtak e két nevezetes család régi iratanyagában olyan levelek, üzleti könyvek, egyéb dokumentumok, amelyekből választ kaphatnánk a következő kérdésre: kitől vette meg Jacques Rosenthal a középkori kódexet? Ha ez kiderülne, valamivel közelebb jutnánk a nagy talányhoz: hol lappangott a kódex négy-öt évszázadon át? A középkorra nézve a legkésőbbi nyom az, hogy az itáliai eredetű domonkos kódexet, melyet a 13. század utolsó negyedében egy magyarországi rendházban használtak (vö. VIZKELETY 1986: 60–73; HAADER 2024), a 15. században újrakötötték Pettauban, a mai Szlovénia területén, az Itáliába vezető útvonal egyik állomásán. Erre utal egy helynévi elem a kötéstáblához felhasznált német nyelvű dézsmajegyzék-töredékben (vö. VIZKELETY 2009a). Rózsaszín bőrrel bevont kötését a kódex ekkor kapta. A következő ismert tény az, hogy 1910-ben Jacques Rosenthal megvette Toscanában. Ez a tág helymegjelölés elgondolkodtató. Közelebből vajon hol őrizték? Talán egy domonkos kolostorban? Vagy egy itáliai műgyűjtő tulajdonában volt? Esetleg csöndben pihent évszázadokon át ugyanazon a helyen? A Pray-kódex sorsa (amely a 13. században került a pozsonyi káptalanba, s ott lappangott egészen 1770-es felfedezéséig) megenged egy ilyen feltevést.

Az alábbiakban azt tekintem feladatommak, hogy ráirányítsam a figyelmet a Rosenthal és az Olschki család azon tagjaira, akik a Leuveni kódex történetéhez a legközelebb állnak. Utalok közvetlen leszármazottaikra is, akik a könyves örökséget továbbvitték. Mindezzel az a célom, hogy kiindulópontokat jelezzek a további kutatások számára.

A Rosenthal-dinasztiát bemutató, öt szerző által írt könyvben (ANGERMAIR et alii, 2002), melyet Németh Ottónak köszönhetően magam is tanulmányozhatok, 30-nál több ilyen nevű személy szerepel. (A családfát lásd a 262. lapon.) Az egyes fejezetekhez csatlakozó gazdag jegyzetanyag gyakran elvezet különféle gyűjteményekhez, levéltárakhoz, amelyek a mi szempontunkból ígéretek lehetnek. Ugyancsak fontos forrás Jacques és Leo unokájának, BERNARD ROSENTHALnak az írása, amely képet ad a két család történetéről és a könyvekkel foglalkozó családtagok életútjáról. (A családfák rajza, az egyes személyekre vonatkozó jegyzetekkel: ROSENTHAL 1977: 392 és 393 között, 2012: 57–58.)

Bízom abban, hogy lesznek, akiknek az érdeklődését felkelti ez a kérdés, és akik kellő szakértelemmel vállalkozni tudnak egy-egy szál felderítésére. Bízom abban is, hogy lesz olyan szál, amely tovább vezet.

4. A Rosenthalok. A dinasztia őse, Joseph Rosenthal (1805–1885) régi-ségkereskedő volt a bajorországi Fellheimben. Könyvekkel is foglalkozott. Három fia, Ludwig, Nathan és Jakob (Jacques) életpályáját a régi könyvek iránti szenvedély határozta meg. Ludwig (1840–1928) már 1859-ben antikváriumot nyitott, s 1867-ben Münchenbe települt át. Katalógusokat jelentetett meg, széles körű nemzetközi kapcsolatokat alakított ki. Gyermekei és unokái közül többen követték példáját. Ő 1872-ben társult két testvérével, ami nagy fellendüléshez vezetett. Ezek után 1895-ben három egyenlő részre osztották a könyvállományt, s Münchenben ki-ki saját üzletet nyitott. Az utóbbi irány a következő nemzedékek körében is érvényesül majd. (A fentiekhez: ROSENTHAL 1977: 383–385, 2012: 41–42; LÖFFELMEIER 2002a, 2002b.)

Jakob, későbbi nevén Jacques Rosenthal (1854–1937) 1878-tól Párizsban szerzett tapasztalatokat, innen a francia utónév használata. 1882-ben megnősült. „Antiquariat Jacques Rosenthal” könyv- és műkincskereskedését 1895-ben nyitotta meg. 15 év alatt mintegy 45 katalógust adott ki. A könyves szakma európai élvonalába került, s az ő idejében München is azzá vált. Otthona és üzlete 1911-től a Brienner Straße 47-ben volt. Külön figyelmet érdemel közeli jó viszonya Apponyi Sándor gróffal, a nagy könyvgyűjtővel (vö. LÖFFELMEIER 2002c: 104).¹

Jacques Rosenthal és Leo Olschki ismeretsége 1890-ben kezdődött, s jó barátsággá vált. Gyermekeik, Erwin Rosenthal és Margherita Olschki 1908-ban találkoztak először Münchenben, s 1912-ben kötöttek házasságot. (Erről: ROSENTHAL 1977: 391–392, 2012: 48–49; LÖFFELMEIER 2002c: 115–119, ANGERMAIR 2002a: 166, 176.) Leo Olschki 60. születésnapja alkalmából Jacques Rosenthal köszöntő kötetet adott ki tiszteletére. Mindkettőjükben különleges érdeklődés élt az ősnymtatványok iránt. – A nácizmus uralomra jutásával Jacques Rosenthal és családja üldözötté vált. A zsidó tulajdonosok boltjait, vállalkozásait sújtó bojkott következtében 1933 áprilisától nagy nehézségeik támadtak. 1935-ben fia a ház és az üzlet eladására kényszerült. A vevő, Hans Koch régi alkalmazottjuk volt, aki gondoskodni tudott az antikvárium fennmaradásáról és nevének megőrzéséről. Jacques feleségével, Emmával a Hotel Reginába költözött, itt halt meg 1937-ben. Emma Svájcban hunyt el 1941-ben. (Jacques Rosenthal életéről és pályájáról:

¹ Halálának századik évfordulója alkalmából elsősorban Apponyi Sándor (1844–1925) munkásságához kapcsolódik a Borsa Gedeon-műhelykonferencia II. Bibliofília és bibliográfia. OSZK, 2025. október 10.

ROSENTHAL 1977: 385–388, 393, 395–398, 2012: 43–45, 50, 52–55; LÖFFELMEIER 2002c; ANGERMAIR 2002b: 179–189, 2002d; KOCH 2002.)

Jacques fia, Erwin Rosenthal (1889–1981) a Hallei Egyetemen szerzett doktorátust, innen a „Herr Doktor” elnevezés. Művészettörténész volt, a középkori miniatűrök világa különösen érdekelte. Feleségével, Margherita Olschkival (1892–1979) Münchenben éltek, otthonuk a fent említett házban volt. Öt gyermekük született 1913 és 1920 között. Erwin 1910–1912-től apjával dolgozott, 1932-ben átvette az antikvárium vezetését. Saját üzletet is alapított először Berlinben, majd „L’Art Ancien” néven 1920-ban a svájci Luganóban (innen ezt 1929-ben Zürichbe vitte át). – A náciizmus idején családja minden tagja emigrált, több gyermekük már 1933-ban. Erwin és Margherita, valamint két fiuk, Felix és Bernard az Amerikai Egyesült Államokban, a kaliforniai Berkeley-ben (San Francisco mellett) folytatta életét. A szülők 1958-ban visszatértek Európába, Svájcban telepedtek le. Erwin Luganóban halt meg 1981-ben. (Vö. ROSENTHAL 1977: 392–394, 2012: 49–51, ANGERMAIR 2002a, 2002b: 179–189.)

A könyves hagyományt mindhárom fia továbbvitte. A l b i (Albrecht) R o s e n t h a l (1914–2004) 1933-ban Nagy Britanniába emigrált. Itt gyakornok lett a British Museumban, s művészettörténeti, paleográfiai és zenei tanulmányokat folytatott. 1936-ban „A. Rosenthal Ltd.” néven üzletet nyitott Londonban. A háborús bombázások után ezt 1941-ben Oxfordba vitte át. Az autográf zenei kéziratok szakembere volt, katalógusokat jelentetett meg. Zenei antikváriumának vezetését leánya, Julia vette át, immár a negyedik Rosenthal-nemzedék tagjaként. (Vö. ROSENTHAL 1977: 394, 2012: 51, ANGERMAIR 2002c: 226–227.)

A két kisebb fiú, Felix és Bernard 1933-ban Firenzébe ment az anyai családhoz. F e l i x (1917–2009) Milánóban építészetet tanult, majd Párizson, Svájcban és végül Chilén át eljutott az Egyesült Államokba. A háború után befejezte tanulmányait, s 1948-tól építész-ként dolgozott San Franciscóban. Az apja által alapított svájci „L’Art Ancien”-t ő vezette 1970 és 1984 között. (Vö. ANGERMAIR 2002b: 180–181, 2002c: 222.)

B e r n a r d R o s e n t h a l (1920–2017) Amerikába érkezése után vegyésznek tanult a Kaliforniai Egyetemen (1939–1941). A könyvkereskedés iránti érdeklődés a háborús évek után, 1949-ben ébredt fel benne. Ekkor Zürichbe ment, két évig középkor-tanulmányokat végzett, majd Amerikába visszatérve katalógusokat adott ki, s 1953-ban saját néven üzletet nyitott New York City-ben. 1970-ben ezt San Franciscóba vitte át. Szakértelme több területre kiterjedt (középkor, reneszánsz, kodikológia, paleográfia). Az 1960-as évektől kezdve figyelme egyre jobban az annotált (tehát a használók kéziratossá bejegyzéseit is őrző) 15–16. századi nyomtatványok felé fordult. Ezek leírása terén előzményekre nem támaszkodhatott, így bemutatásuk módját maga dolgozta ki. (Vö. ANGERMAIR 2002c: 223–226; SLIVE 2003.) – Családtörténeti írásából fény derül arra is, hogy Leo Olschki és Jacques Rosenthal már a 20. század elejétől (!) élénk levelezést folytatott nagy nevű amerikai antikváriusokkal (J. Pierpont Morgan, Henry J. Walters), s levelezésük egy része máig fennmaradt, és ott megőrződött. (Vö. ROSENTHAL 1977: 395–398, 2012: 52–55.)

Ludwig Rosenthalnak, Jacques bátyjának a leszármazottai közül többen a náciizmus áldozatai lettek. Négy gyermeke közül hármat 1942-ben a theresienstadi koncentrációs táborba deportáltak. Adolf Rosenthal itt halt meg 1943-ban, Lina és Norbert 1944-ben. Norbert egyik fiát, Pault Auschwitzban ölték meg 1944-ben. (Vö. ROSENTHAL 1977: 394, 2012: 51; ANGERMAIR 2002b: 189–201; 196.)

5. Az Olschki család. L e o O l s c h k i , eredeti nevén Samuel Lev Olschki (1861–1940) a kelet-porosországi Johannisburgból származott (ma Lengyelország, Pisz), nyomdász apától. Berlinben tanult, majd Olaszországban telepedett le. Itt kötött házasságot, hat gyermeke született, köztük a már ismert Margherita. Katalógusokat adott ki a német filológiai hagyomány szellemében, ami itt újdonságnak számított. 1886-ban Veronában üzletet és könyvkiadót nyitott „Libreria Leo S. Olschki” és „Casa Editrice Leo S. Olschki” néven. 1890-től Velencében, 1897-től Firenzében dolgozott. A nagy nevű kiadó azóta is itt működik. Ő alapította a *La Bibliofilia* folyóiratot (1899). – Amikor Olaszországban megjelentek a zsidóellenes törvények (1938), a család minden tagja emigrált. Leo Olschki Genfben halt meg 1940-ben. (Életről és pályájáról: ROSENTHAL 1977: 388–391, 394, 395–398, 2012: 45–46, 51, 52–55; LÖFFELMEIER 2002c: 115–119.)

Leszármazottai egész sora folytatta a hagyományt. Fiai közül Cesare (1890–1971) a könyvesboltnak, A l d o (1893–1963) a kiadónak lett a vezetője. Aldo nyomdokába először fia, A l e s s a n d r o (1925–2011) lépett, majd az ő gyermekei, D a n i e l e és C o n s t a n z a O l s c h k i , akik már a negyedik nemzedéket képviselik a könyv világában. (Vö. ROSENTHAL 1977, 2012, lásd a családfát és a jegyzeteket.)

6. Összegzés. A fent bemutatott elemekből összeáll egy kép: 1910-ben, amikor a Leuveni kódex előkerült, mind Jacques Rosenthal, mind Leo Olschki már kimagasló alakja volt az európai antikvár könyvkereskedelemnek, s örökségüket az utódok mindkét családban továbbvitték. Ez reményt kelt arra, hogy máig létezhetnek olyan dokumentumok, amelyek szerencsés esetben támpontokat adhatnak a Mária-siralom őrző kódex korábbi, rejtélyes történetéhez. A kutatás két kiindulópontja adva van: München és Firenze, 1910 körül. Nem lehetetlen, hogy a kódex 1922-es megvételével kapcsolatos németországi iratokban is rejtőzhetnek további információk. Végül – a családtagok életútjából adódóan – Jacques Rosenthal hagyatékára nézve más országok is figyelmet érdemelnek (Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Svájc).

7. Gondolatok a könyves szakmáról. Befejezésként felidéznék egy történetet, amely Leonardo Olschkihoz, Leo legidősebb fiához kapcsolódik. Miután doktorátust tett az újlatin filológia tárgyköréből a Heidelbergi Egyetemen, tanára ezt mondta neki: „Nos, fiatalember, most, hogy befejezte a tanulmányait, gondolom, be fog lépni apja üzletébe”. A válasz erre ez volt: „Nem, *Herr Professor*, azt hiszem, ahhoz én nem vagyok elég okos. Úgy döntöttem, hogy a tudományos munkának szentelem életemet” (ROSENTHAL 1977: 382, 2012: 40). Így is lett; a Heidelbergi Egyetem professzoraként vált ismertté a neve. – Végül megosztok egy gondolatot Daniele Olschki egy interjújából (vö. BUSCAGLIA 2019).² A könyvkiadókhöz illő metaforát ő a méhekben találta meg. A méhek őrsemekek: jelzik, hogy egy terület egészséges-e. Ha eltűnnek, az rosszat jelent a terület számára. S a hangsúly itt nem a mézen van, hanem a beporzáson.

Kulcsszók: Leuveni kódex, Ómagyar Mária-siralom, Jacques Rosenthal, Leo S. Olschki.

² Köszönöm FAGA-NAGY MÁRIÁNAK, hogy tájékozódott az olasz anyagban, és néhány interjú szövegét elküldte nekem.

Hivatkozott irodalom

- ANGERMAIR, ELISABETH 2002a. Der Kunsthistoriker Erwin Rosenthal in der Firma Jacques Rosenthal. In: ANGERMAIR et alii: 165–173.
- ANGERMAIR, ELISABETH 2002b. Fertreibung – Emigration – Deportation: Das Schicksal der Familienzweige und ihrer Firmen während der NS-Zeit. In: ANGERMAIR et alii: 179–201.
- ANGERMAIR, ELISABETH 2002c. Die Antiquariatshäuser Rosenthal nach 1945 – ein Ausblick. In: ANGERMAIR et alii: 215–228.
- ANGERMAIR, ELISABETH 2002d. Anhang. Kataloge und Listen des Antiquariats Jacques Rosenthal (1895–1940). In: ANGERMAIR et alii: 240–244.
- ANGERMAIR, ELISABETH – KOCH, JENS – LÖFFELMEIER, ANTON – OHLEN, EVA – SCHWAB, INGO 2002. *Die Rosenthals. Der Aufstieg einer jüdischen Antiquarsfamilie zu Weltruhm*. Böhlau Verlag, Wien – Köln – Weimar.
- BÁRCZI GÉZA 1947. A Leuveni Kódex történetének legújabb szakasza. *Magyar Nyelv* 43: 301–305.
- BUSCAGLIA, ALESSANDRO 2019. Il piacere di fare (e leggere) un libro. Intervista a Daniele Olschki, 30 maggio 2019. <https://mastereditoria.unicatt.it/testimonianze/piacere-leggere-un-libro-intervista-daniele-olschki>
- GRAGGER RÓBERT 1923a. Ómagyar Máriásiralom. *Magyar Nyelv* 19: 1–13. – Önállóan: A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 19. Budapest, 1923.
- GRAGGER, RÓBERT 1923b. Eine altungarische Marienklage. *Ungarische Jahrbücher* 3: 27–46. – Önállóan: Ungarische Bibliothek 7. Berlin–Leipzig, 1923.
- HAADER LEA 2024. Az Ómagyar Mária-siralom scriptoráról – avagy következtetések egy „biografikus tárgy” nyomán. *Magyar Nyelv* 120: 7–16.
- HORVÁTH JÁNOS 1923/2009. Magyar vers az Árpád-kor végéről. In: *Horváth János irodalomtörténeti és kritikai munkái* 5. Szerkesztette KOROMPAY H. JÁNOS és KOROMPAY KLÁRA. Osiris Kiadó, Budapest, 794–801.
- JAKUBOVICH EMIL – PAIS DEZSŐ 1929. *Ó-magyar olvasókönyv*. Danubia, Pécs.
- KOCH, JENS 2002. Hans Koch und die Firma Jacques Rosenthal. In: ANGERMAIR et alii: 208–213.
- KOROMPAY KLÁRA 2024. A Leuveni kódex és az Ómagyar Mária-siralom sorsa a 20. században. *Magyar Nyelv* 120: 1–6.
- LÖFFELMEIER, ANTON 2002a. Die Wurzeln der Rosenthals: Fellheim in Bayerisch Swaben. In: ANGERMAIR et alii: 47–60.
- LÖFFELMEIER, ANTON 2002b. Ludwig Rosenthal als „Wegbereiter” (1840–1928). In: ANGERMAIR et alii: 61–89.
- LÖFFELMEIER, ANTON 2002c. Das Antiquariat Jacques Rosenthal. In: ANGERMAIR et alii: 91–135.
- ROSENTHAL, BERNARD M. 1977. Cartel, Clan, or Dynasty? The Olschkis and the Rosenthals 1859–1976. *Harvard Library Bulletin* 25/4: 381–398.
- ROSENTHAL, BERNARD M. 2012. Cartello, clan o dinastia? Gli Olschki e i Rosenthal 1859-1976. *La Bibliofilia* 114/1: 39–60.
- SLIVE, DANIEL J. 2003. Interview with Bernard M. Rosenthal. *RBM A Journal of Rare Books, Manuscripts, and Cultural Heritage*. March 2003: 45–64.
- VIZKELETY ANDRÁS 1986. „Világ világa, virágnak virága...” [*Ómagyar Mária-siralom*]. Európa Könyvkiadó, Budapest.
- VIZKELETY ANDRÁS 2004. *Az európai prédikációirodalom recepciója a Leuveni Kódexben. Die Rezeption der europäischen Sermonesliteratur in „Löwener Kodex”*. Fragmenta et Codices in Bibliotheca Hungariae 4. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- VIZKELETY ANDRÁS 2009a. Leuveni Kódex. In: MADAS EDIT szerk., „*Látjátok feleim...*”. *Magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig*. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest. 224–225.

VIZKELETY ANDRÁS 2009b. Ómagyar Mária-siralom. In: MADAS EDIT szerk., „*Látjátok feleim...*”. *Magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig*. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest. 226–227.

Could we gain new insight into the discovery of the Leuven Codex?

The Rosenthal and Olschki families in the 19th–21st centuries

This paper aims to promote further inquiry into the following issue: Where did the Leuven Codex, containing the earliest surviving Hungarian poem, the Old Hungarian Lament of Mary, hide before its discovery in the 20th century? The first well-established event in the history of this codex is that, in 1910, it was purchased in Toscana by Jacques Rosenthal, an antiquarian from Munich. In 1922, the book was transferred to the library of the University of Leuven (hence the name of the codex). Finally, since 1982, it has been stored in the National Széchényi Library in Budapest, under catalogue number MNy 79. – A new avenue of research may be opened by a monograph presenting the history of the Rosenthal family (ANGERMAIR et al. 2002). It describes the extraordinary antiquarian activities of Jacques Rosenthal and his descendants, including friendly and familial relations (dating back to the beginning of the 20th century) between Jacques Rosenthal and Leo Olschki, an antiquarian from Florence. This Florence link undoubtedly deserves close inspection for gaining new insight into the history of the codex. By sharing key information about the Rosenthal and Olschki families, the paper aims to give new impetus to research on the codex's history prior to 1910.

Keywords: Leuven Codex, Lament of Mary, Jacques Rosenthal, Leo S. Olschki.

KOROMPAY KLÁRA
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

SZEMLE

Korpusznyelvészeti módszerek a kognitív nyelvészeti kutatásban

Szerk. KUGLER NÓRA, MODRIÁN-HORVÁTH BERNADETT, SIMON GÁBOR. DiAGram Könyvek 10. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest, 2025. 336 oldal

1. Adatok és elméletek metszéspontján. Mint az a címből kiderül, a kötet a kognitív nyelvészet és a korpusznyelvészeti elemzések metszéspontján helyezkedik el. A tanulmányok olyan esettanulmányokat mutatnak be, amelyek a magyar nyelv szintaktikai, szemantikai és morfológiai szerkezeit, valamint nyelvhasználati mintázatait vizsgálják. A kötet egyik legfőbb érdeme, hogy innovatív adatfeldolgozási és elemzési módszereket vonultat fel, amivel hozzájárul a hazai nyelvészeti kutatások metodológiai megújulásához. A kognitív nyelvészeti keret összekapcsolása a nagyméretű korpuszok elemzésével új meglátásokat eredményez: a nyelvi jelenségeket mind elméleti, mind empirikus szempontból mélyebben érthetjük meg.